

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Lancicii E Societate Iesv Opvscvlorvm Spiritvalivm
Tomvs ...**

Łęczycki, Mikołaj

Antverpiae, 1650

Quod prophanis sententiis impleamus libros & conciones.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78821](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78821)

judicij Florimundus Remondus in præclaro opere de ortu, progressu, & ruina (quam merito dominatur hæreson, ubi Societatis primùm meminit, in his, inquit, Collegiis infinitus quasi est institutarum numerus, quorum de doctrinâ tanta est estimatio, ut scientia omnes perdisca, eorum operâ restitui posse videantur. Quod quidem vir clarissimus & doctissimus tunc scripsit de Societatis Scholis, quando nondum lucem viderant, tot Professorum Societatis volumina, res Theologicas, Philosophicas, Humaniorum literarum, & alias, cum applausu & approbatione doctissimorum virorum in aliis Academiis celeberrimorum postea edita. Totus orbis terrarum hæresi non infectarum, nec inuidiâ, nostrorum authorum libros admittatur & prædicat, & ipsi nostri Ordinis & doctrinæ Censores, auidè illos conquiritur & emunt, ut multa quæ nescierunt addiscant. Hoc beneficium Societati à Deo concessum, illi attribuimus. *Ut autem agricolis peritendum est, inquit Plutarchus l. de prof. mor. videre spicas inclinatas ad terram & nutantes (nam que ob leuitatem sursum tendunt, inanes esse creduntur) ita Philosophastri quidam vani, nihil habentes ponderis aut grauitatis, elato sunt animo, & in habitu, incessu, vultuque nihil præter merum factum aliorumque præ se contemptum produunt.*

Denique vitio vetri non debet, quod adulescentes improbos vel negligenter litteris dantes operam, moderatâ castigatione ad officium reuocemus, quia hoc didicimus à supremâ & infinitâ sapientiâ ac prudentiâ prædito Doctore Deo, qui sic adulescentiam tractandam omnes docuit. Proverb. 13. 24. *Qui percutit virgâ, odit filium suum.* Et c. 23. 13. 14. *Noli subtrahere à puero disciplinam: si enim percusseris eum virgâ, non morietur: tu virgâ percuties eum, & animam eius de inferno liberabis.* Et Eccl. 30. 1. *Qui diligit filium suum, asiduât illi flagella, ut læsetur in nouissimo suo, & non palpet proximorum ostia (scilicet popinas, lupanaria) & vers. 12. Curua ceruicem eius in iuuentute, & tande latera eius dum insans est, ne forte induret, & non credat tibi & erit tibi dolor anime.* Quâ de re Princeps omnium Academiarum, Doctorum, & Magistrorum, ipse olim celeberrimus Eloquentiæ Professor, sic docuit Augustinus. *Quid sibi volunt multimode formidines, que cohibendâ paruulorum vanitatibus adhibentur? quid pedagogi, quid magistri, quid serula, quid lora, quid virgæ, quid disciplina illa, quâ Scriptura sancta dicit dilecti filij latera esse tundenda, ne crescat inadmitus, domarique iam durus aut vix possit, aut fortasse non possit? quid agitur bis pœnis omnibus, nisi ut debellectur imperitia & praua cupiditas refrenetur.* Malumus Dei mandato, & S. Augustini monito parere, quàm illorum Academicorum imitari indulgentiam, qui discipulorum in studiis negligentiam, in moribus nequitiam, flagris non cohibent, hoc prætextu, ne eos reddant pusillanimes, & animi generositatem opprimant Reipublicæ necessariam.

Deo enim magis credimus contrarium suaderi. Eccl. 30. *Lacta filium, & pauentem te faciet, lude cum eo, & contristabit te. Non corrideas illi, ne doleas. Non des illi potestatem.*

QVINTA ACCVSATIO.

Damnans & hoc quidam Catones, quia libros profanos Poëtarum & Historicorum, tum nostri Professores, tum alij legunt, non solos diuinos & sacros, eorumque sententiis & exemplis sua scripta & conciones exornant: & quod tam multos libros scribant & edant, etiam de politicis & prophanis argumentis. Sed iis

Respondemus primò, cum S. Basilio, talium lectionem laudante & suadente, oratione peculiari de legendis libris Gentilium: *Quemadmodum, inquit, emittores ubi preparauerunt prius curationibus quibusdam, quodcumque tandem fuerit quod tincturam excipiet: ita tandem florem inducunt, sine purpura sine aliud quid sit: eodem sanè modo, etiam nos si inelubilis nobis permanere debet honesti gloria, externis vtiq; his premiari, deinde sacras & arcanas doctrinas audiemus & assequemur. Modum autem legendi talem seruamus qualem idem Sanctus in eadem oratione seu homilia præscribit. Velut florum reliquiis vsq; ad odorem vel colorem est vsus; apes autem mel ex ipsis excerpere nouerunt, sic & qui diligentes in legendo, non solum quod dulce iucundumque fuerit in eorum libris persequuntur, sed quandam ex eò vtilitatem animo referre contendunt. Velut item apes non omnibus floribus insidunt, neque ex eis ad quos accedunt, omnia auferre conantur, sed, quantum ipsis ad opus necessarium fuerit comprehendentes, reliquum dimittunt; nos etiam ut sobrij sapientesque, quantum congruum nobis propinquumque veritati ex ipsis fuerit sumentes, reliquum præterimus. Et sicut in legendis rosis sentes vitamus, sic in talibus sermonibus quicquid est vile carpentes, noxium vitemus. Conducit enim & ad intelligentiam & ad interpretationem Scripturæ Sacræ gentilium librorum accurata lectio, ut docent alij SS. Patres: Chrysostomus, Hieronymus, Augustinus, Nazianzenus, Damascenus, Beda. S. Pacianus Episc. Barchinon. & alij. Sicut, ait B. Petrus Damianus: *Argentum cum vestibus ab Aegyptiis perimus, vnde Domino tabernaculum fabricemus, cum mundanos Poëtas ac Philosophos legimus, ut in diuinis eloquiis luculentius proficere valeamus. Et epistola vigesima octaua: Theaurum tollit Aegyptiis, vnde Deo tabernaculum constat, qui Poëtas ac Philosophos legit, quibus ad penetranda mysteria celestis eloquij subtilius conualescat. Aliter hoc ipsum commendat S. Cyrillus Alexandrinus. Accipit aliquis ab Aegypto & Pharaone, & offert Deo, accipiens ab impiâ Philosophiâ ac eruditione veluti hostias, lingua sacundiam, & eloquentiam, & in admiscendis dogmatibus pietatis, immo & pietatem ornans. Quemadmodum plantæ virtus propria est, inquit S. Basilius, maturo fructu surgere, adolese.**

258

Basil. 24. de legendis libris gentilium.

Chrys. h. 9. ep. ad Tit. Hier. ep. 2. ad Pambitionem Scripturæ Sacræ gentilium librorum mach. Aug. l. 1. doct. Chrift. c. 28. Naz. ad Seleucum de rectorum & argentum cum vestibus ab Aegyptiis perimus, educ. & ori ad Cath. Constant. Dam. l. 4. fid. c. 18. Ifid. Pel. l. 2. ep. 3. Dami. l. de S. Eleucadio. Pau. ep. 2. ad Symprophîa ac eruditione veluti hostias, lingua sacundiam, & h. 31. in Luc. Cyr. Coll. c. 8. Basil. ad turgere, adolese.

surgere, addant tamen aliquid ornatus etiam folia, dum circa ramos concutuntur; sic profectò etiam anima precipue quidem fructus est veritas ipsa; non ingratis tamen etiam externam sapientiam circumdatam esse, velut folia quadam, & tegumentum fructui, & aspectum non iniucundum exhibentia.

De Moyse legimus testimonium S. Stephani Act. 7. 22. quòd eruditus fuerit omni sapientia Aegyptiorum. Imò non tantum Aegyptiis, sed etiam Græcis, Assyriis, Chaldæisque literis eruditum fuisse, scribit Philo Apostolis coæuus libr. 1. de vitâ Moysis. S. Daniele Prophetam omnem Chaldæorum disciplinam tenuisse, & Apostolum Paulum, docet S. Hieronymus, & S. Augustinus versatum fuisse in scriptis Gentilium, etiam Poëtarum, ideoque versus Spiritus S. in stinctu citasse aliquoties, ex Arato in Curia Martis, apud Athenienses Act. 17. 28. Ex Epimenide ad Titum 1. 12. seu ex Callimacho, ve vult Origenes libr. 3. contra Celsum; sed minus probabiliter. Nam & Plato lib. de legibus, & Cicero lib. de diuinatione, & Diogenes Laertius, præter S. Hieronymum, faciunt Epimenidem illius dicti authorem.

Idem S. Paulus Apostolus. 1. Corinth. 15. 33. ex Menandro citat illud: *Corrumpunt bonos mores colloquia mala.* Et quidem S. Paulus Apostolus non propriâ voluntate, sed Spiritus Sancti id ei reuelantis impulsu his Ethnicorum sententiis suam concionem & scripta ad communem totius Ecclesiæ Dei instructionem illustravit. Quocirca nostris hominibus idem vitio non vertant Neoterici Reformatores nostrarum concionum & librorum, cum S. Paulum imitamur, idem facere ab ipso Deo edoctum. Passus est hanc censuram etiam S. Hieronymus, idem purgans se apud Magnum Oratorem Romanum, querentem cur libris Ecclesiasticis admitteret literas Ethnicorum, se id fecisse, multorum Ecclesiæ Doctorem exemplis scribit: quorum libri, pleni sunt testimoniis Ethnicorum, & nominat Origenem, Methodium, Eusebium, Apollinarium, Quadratum, Aristidem, Iustinum Martyrem, Melitonem Sardanensem, Dionysium Corinthiorum Episcopum, Tatianum, Bardellanem, Irenæum, Clementem Alexandrinum, Hippolitum, Iulium Africanum, Dionysium Alexandrinum, Anatolium, Pamphilum, Picerium, Lucianum, Malchionem, Eusebium Cæsariensem, Eustachium Antiochenum, Athanasium, Alexandrinum, Eusebium Emisenum, Triphylium Cyprium, Asterium Scythopolitam, Serapionem, Titum Bostresem Episcopum, Basilium, Gregorium, Amphilo-chium, Minutium Felicem, Arnobium, Lactantium, Cyprianum, Hilarium, qui omnes, inquit, in tantum Philosophorum doctrinis atque sententiis suos refarciunt libros, ut nescias quid in illis primum admirari debeas, eruditionem seculi, an scientiam Scri-

pturarum. Sane de S. Basilio scribit eius condiscipulus S. Greg. Nazian. Orat. 20. de laudibus Basilij: fuisse Rhetorè inter Rhetores, Philosophum inter Philosophos, nullumque disciplinae genus fuisse, in quo versatus non sit, atque ita eximie versatus, quasi in eo solo elaborasset. Etiam Astronomiam, & Geometriam & numerorum proportionem didicerat, quin & medicinam corporis morbus, ac morbi curatio necessariam illi reddiderat: unde exorsus, ad Artium habitum peruenit.

Si ergo sine præiudicio sanctitatis & vitæ spiritualis iacturâ, licuit huic S. Doctori, in Oriente omnium Regularium & Allectarum Magistro, & veluti Fundatori, prophanis diuturno tempore vacare doctrinis & libris, ad non prophanum finem euoluendis & excerptendis, licebit & nostris hominibus idem faciliare ob finem eundem diuinæ propagandæ gloriæ, & salutis animarum, quas his speciosis hamis, & veluti retibus, alligimus vt Christo piscemur & aggregemus.

Hanc ob causam Angelicus scientiæ & vitæ sanctimoniam Doctores (cuius sanctimoniam nescio an nostri Censores se æquare audebunt, nam alios eos se anteponere scimus) S. Thomas Aquinas, Theolorum Princeps, & vt S. Ecclesia in eius Officio scribi decreuit, & quotannis legit: *Nullum fuisse Scriptorum genus, in quo non esset diligentissime versatus.* Et tamen cum tantâ Scriptorum etiam profanorum lectione, coniunxit vitæ sanctimoniam, & donum habuit altissimæ contemplationis, quale nondum rescimus habere, hos studiorum nostrorum Reformatores.

Et S. Bonaventura respondens ad cuiusdam Regule Magistri innotinanti obiectiones factas contra Regulam S. Francisci, inter quas vna erat, de studio Scholasticum & Magistrorum, ostendit rectè fieri; quod religiosi legant libros Philosophorum, idque probat exemplo S. Augustini, qui in libris de doctrinâ Christianâ ostendit, non posse intelligi sacram Scripturam, sine aliarum scientiarum peritiâ.

Et quod mirere magis, vitæ antierissimæ Præsul sanctissimus, Carolus Borromæus Archiepiscopus Mediolanensis & Cardinalis, teste Giussano in eius vitâ præstantissima lib. 8. c. 29. etsi in Archiepiscopatu potissimum atrederet studiis S. Scripturæ, SS. Patrum, & Historiæ Ecclesiasticæ, sex horas quotidie studiis dans, nihilquæ continuis, in vltimis annis vitæ suæ, aliis verò tres vel quatuor, tamen delectabatur etiam aliis scientiis, easque callebat: imò dicebat; *parum valere hominem, qui non conatur habere cognitionem omnium rerum.* Merito, quia vt scripsit S. Clemens Papa S. Petri discipulus, & auditor S. Pauli Apostoli: *Cum quis ex Diuinis Scripturis firmam veritatis regulam susceperit, absurdum non erit, si aliquid ex eruditione cognouerit, ac lib-*

Hier. ep.
84. ad Mag-
num Aug.
1. 2. doct.
Chri. c. 40.

epist. 84.

heralibus studiis, ad assertionem veritatis dogmatis conferat.

h. 14. sup. et.

Naz. or. in Iulian.

Paremus ergo consilio huius Sæctissimi Romani Pontificis & martyris, dum & Conciones nostras, & libros, Ethnicorum sententiis & exemplis respargimus, hoc enim qui faciunt, iudicio S. Augustini lib. 2. de Doctrinâ Christianâ capite 4. & libro 3. capite 40. res nostræ religionis & fidei, hac seculari eruditione tanquam spoliis Ægypti exornant. Nam velut plantam, inquit S. Basilus, quibus propria virtus est, fructu pulcherrimo scitære; folia nihilominus ramum coniuncta quendam ferunt ornatum, sic & anima, cui præcellens quidem veritas fructus est, non abs re tamen exteriori sapientia circumdatur, sicut foliis quibusdam umbram fructui & aspectum non inmempeffiu præbentibus. Et hæc causa fuit, ob quam inuidens Ecclesiæ eruditos Scriptores, persecutor Ecclesiæ Iulianus Apostata, teste S. Augustino, S. Nazianzeno, & aliis, vetuerat, ne Christiani liberalibus literis & scientiis discendis ac docendis vacarent, idque S. Augustinus inter Ecclesiæ persecutiones reponit, libro 18. de Ciuit. Dei capite 52. Sciebat enim hostis Ecclesiæ, ad confutandum falsorum Deorum cultum, ad quem disciuerat, plurimum valere dicta & facta Ethnicorum in eorum libris descripta, vt & ad ostendendam enormitatem fugiendorum, & e conuictu humano exterminandorum vitiorum. Ideò Scriptores Ecclesiastici veteres, ipsorum Ethnicorum armis eos expugnabant: quia vt loquitur S. Hieronymus epistol. 84. volebant cum Christo Dauide, extorquere de manibus hostium gladium & Golia superbissimi caput, proprio mucrone truncare. Quocirca vt ait S. Ioannes Damascenus lib. 4. de fide. capite 19. Si ab iis qui foris sunt (hoc est Ethnicorum libris) decipere quippiam valuerimus, non aspernabile est. Efficiemur probati Trapezita, legitimum & purum aurum (bonarum sententiarum & exemplorum) adseruantes, adulteratum autem (errorum gentilitatis) resutantes. Sumamus sermones optimos, Deos autem ridiculos & fabulas alienas canibus proiciamus. Sicut enim Ægyptij, inquit S. Augustinus libro 2. de doctrina Christiana capite 40. non solum idola habebant & onera grauiâ, que populus Israël detestaretur & fugeret, sed etiam vasa atque ornamenta de auro & argento, & vestem, que ille populus exiens de Ægypto, sibi potius tanquam ad vsum meliorem clanculo vendicauit; sic doctrina omnes gentilium, non solum simulata & supersticiosa signenta grauesque sarcinas superuacane laboris habent, que vnusquisque nostrum debet abominari, sed etiam liberales disciplinas vsui veritatis aptiores, & quadam morum præcepta vtilissima continent, deque vno Deo colendo nonnulla vera inueniuntur apud eos, quod eorum tanquam aurum & argentum, quod non ipsi instituerunt, sed de quibusdam quasi metallis diuine prouidentia Lancicij Opusc. Tom. 2.

eruerunt, debet eis auferre Christianus, ad vsum iustum prædicandi Euangelij. Vestem quoque illorum, id est hominum quidem instituta, sed accommodata humane Societati, quâ in hac vitâ carere non possumus, accipere atque habere licuerit, in vsum conuertenda Christianum. Nam quid aliud fecerunt multi boni fideles nostri: nonne aspiciunt quanto auro & argento & veste suffarcinatus exierit de Ægypto Cyprianus Doctor suauissimus, & Martyr beatissimus? quanto Lactantius: quanto Victorinus, Optatus, Hilarius vt de viuis taceam, quanto innumerabiles Græci? quod prior ipse fidelissimus Dei famulus Moyses fecerat de quo scriptum est. (Act. 7. 22. quod eruditus fuerit omni sapientiâ Ægyptiorum. Quibus omnibus viris supersticiosa Gentium consuetudo disciplinas quas viles habebat, nunquam commodaret, si eas in vsum vnius Dei colendi, quo vnanus idolorum cultus exsindereur, conuersum iri suspicaretur.

l. 2. doct. Christ. c. 16. 17. 40

Accedit, quod talium librorum lectio est necessaria ad bene intelligendas Scripturas, vt obseruauit S. Augustinus. Quod si aliquis contradicit, inquit S. Hieronymus in capite 3. epistol. ad Galatas, quomodo de communi opinione non sit sumptum. Vallis Titanorum in libro Regum, & sirena & Oenocentauri in Isaiâ: Arcturus & Orion & Pleiades in Iob: & cetera his similia, que vtique vocabula gentilium fabularum, & causas & originem habent. Similia his habet S. Ambrosius libro 3. de fide.

Chr. h. 3. in ep. Tit. & f. 2. 6. in ep. Ephes.

Ob has utilitates S. Chrysostomus docet, adolecentes erudiendos non tantum in scripturis diuinis, sed in Græcorum etiam (hoc est, Ethnicorum sic enim eos Patres Græci appellare solent,) & philosophorum doctrina. Et S. Gregorius Nazianzenus: hanc profanam eruditionem, quam plerique Christiani, inquit, prauo quodam iudicio vt insidiosam & periculosam ac procul à Deo (à contemplatione) auertentem aspernantur, ait, inter humana bona principem locum tenere. Et orat. 1. in Iulianum Apostatam hæc studia Christianis vetantem, dicit, se hanc politiorem literaturam & primam post Diuinam esse, amplexatum. Sic & S. Chrysostomus describens conditiones optimi Sacerdotis (quales debent esse omnes Religiosi) coniungit eum vitæ sanctimoniam, etiam scientiarum profanarum, tanquam illi conuenientem, cognitionem. Docet enim libro 6. de Sacerdotio: Non solum mundum purumque Sacerdotem esse oportere, vt qui tali ministerio dignus habitus sit, sed etiam inprimis prudentem, atque adeo multarum rerum peritia instructum ornatumque, in tantum, vt secularia mundanaque omnia nihil minus noscat, quam norunt ij qui in media hominum turba versantur.

l. 3. in c. 13. l. 1. Reg. 7

Ideo S. Gregorius Papa ait fabros ferrarios in Ecclesia deesse, cum desunt Doctores etiam secularium literarum. Harum enim eruditio, inquit, etsi per semetipsam ad spirituales Sanctorum conflictum non prodest.

Ccc si diui-

si diuina Scripturæ coniungitur, eiusdem Scripturæ scientia subtilius eruditur. Ad hoc quidem tantum liberales artes discendæ sunt, vt per instructionem illarum, diuina eloquia subtilius intelligantur, quod aperte dæmones sciunt, quia dum secularibus instruitur, in spiritualibus adiuuamur.

Eandem ob causam multi Societatis Scriptores de profanis argumentis libros ediderunt de Militia Romana, de Magnete, de Opticis, & Perspectiua, de Profanis Historiis, de Rebus Politicis, æconomicis Musicis, de Magicis disquisitionibus, de Horibus, de Doctrina temporum, de Mathematicis disciplinis, de Astronomicis, de Cosmographicis, de Ponderibus, & Mensuris, de Symbolis heroicis, de Militia equestri vetere & noua, & de alijs similibus, nec non varia Pœmata & Carmina de varijs rebus.

Scripterunt talia nostri homines, tum vt suppeditarent materiam Professoribus Academicarum in quibus talia tractantur, tum vt eos qui lectione librorum & carminum obscærorum, cum magna Dei offensa & virtutis iactura delectantur, ab ea auerterent, obiectis speciosis & delectabilibus argumentis, circa quæ se possent, & obscæna & pura, sed curiosa ingenia occupare, & loco otij, & inanium confabulationum, tempus vitilium traducere. Hoc mouit viros Sanctissimos ad similes tractatus scribendos & edendos, qui in eorum operibus leguntur. Sanctissimus erat Doctor Ecclesiæ Augustinus, & simul deuotissimus, vt eius opera testantur, plenissima contemplatiuis affectibus Theologiæ mysticæ (quibus maiores & plures non habent nostri Censores) expressis in eius Confessionum libris, & Soliloquijs, & Meditationibus, is tamen sine iactura deuotionis & contemplationis, non tantum infinitam quandam eruditionem ex Ethnicorum libris hausit impleuit viginti duos libros de Ciuitate Dei, aliosque, sed etiam scripsit de Grammatica, de Dialectica, de Rhetorica de Diuinatione Dæmonum, de decem Categorijs, de Geometria, de Arithmetica, de Philosophia: & de solo Rythmo, vt ipse ait epistol. 131. libros sex, & deliberabat de Melo, alios sex scribere, ac ad illorum lectionem inuitat, non aulicos, non milites, non Matrimonio iunctos, sed Iulianum Diaconum: cui similibus nostri Censory Reformatores non suaderent talium librorum lectionem sed Thomæ de Kempis, vel Rusbrochij, aut Harphij, & similibus. Sunt autem hi sex libri, de Musica à S. Augustino scripti, inter eius opera impressi magna eruditionis copia è Pœtis & Philosophis hausit respersa. Similia edidit Opuscu-

la S. Epiphanius Salaminæ Cypri Episcopus, & Paulus Orosius S. Augustini discipulus, S. Prosper Aquitanus, Marcellinus Comes, Boëtius Seuerinus Martyr, Aurelius Cassiodorus, S. Dacius Episcopus Mediolanensis, S. Gregorius Turonensis, S. Isidorus Hispalensis, B. Beda, S. Ioannes Damascenus, Paulus Diaconus Aquileiensis, S. Nicephorus Episcopus Constantinopolitanus, Ado Episcopus Viennensis, B. Petrus Damiani, S. Anselmus Archiepiscopus Cantuariensis, Otto Frisingensis Episcopus, Iacobus à Vitriaco Cardinalis & Episcopus Tusulanus, Vincencius Belluacensis, S. Thomas Aquinas, Egidius Romanus S. Thomæ Auditor, Ioannes Scotus, B. Augustinus Triumphus, Aluarus Pelagius, Nicephorus Gregoras, Ioannes Gerson, S. Antoninus, Ioannes Trithemius Abbas Benedictinus, Surius Carthusianus à vitæ Sanctitate & doctrina commendatus, & multi alij miris noti, vitæ sanctimoniam celebres, tam Religiosi quam sæculares.

Cum autem Politici nunc libentius audiant sententias ex Philosophis moralibus quam ex sacris libris petitas, vt saltem illis iuuent huiusmodi Auditores & Lectores, nostri Concionatores suos Conciones, Scriptores suos libros, talibus etiam sententijs respergunt, pro commendandis virtutibus & vitis condemnandis, vt modis omnibus vtantur ad perditæ vitæ homines conuertendos, bonos autem ad perfectiorem viuendi rationem excitandos, non tantum sacre Scripturæ & Sanctorum Patrum doctrinis, sed etiam Ethnicorum. Et hoc est, quod Spiritus Sanctus in S. Paulo commendat: *Omnibus omnia fieri vt omnia salui fiant.*

Ex dictis apparet valde salutarem esse Ecclesiæ Dei & Reipublicæ Christianæ laborem quem multi sancti viri docti subeunt scribendo aut edendo libros ad varias sententias spectantes, & argumenta etiam profana tractantes, propter causas supra allatas. Sanè si iudicio Ioannis Gersonis Cancellarij Parisiensis viri doctissimi, etiam Amanuenses, qui libros vitiles ab alijs dictatos scribunt, vel transcribunt proferendos in lucem, instar Concionatorum toti Ecclesiæ predicant: sic scribendo, multipliciter elemosinam largiuntur, & orant, & pro peccatis satisfaciunt, sal sapientie tribuunt, lucem posteris administram, fontem aquæ salientis in vitam æternam aperiant, S. Ecclesiam dilatant, & contra hostes fidei, & ignorantiam, arman, & custodiam, & honorant, ac illustrant; multo magis hæc conueniunt iis Religiosis, qui post redditas Deo laudes & sacrificia piarum precum, & oblationum sacri altaris, totos se impendunt scriptorum rerum salutarium & vitilium omni generi & con-

to. 5.
to. 1.

to. 1.

conditioni hominum, iis temporibus, quibus multi otio & vanis sermonibus ac ludicris occupationibus, tam pretiosa tempora, nobis ad laborandum à Deo data, consumunt, nullo proprio & alieno commodo, sed cum magna iactura spiritualium lucrorum, quæ huiusmodi Scriptores innumera colligunt, & animas suas ditant, ac ditando se donis gratiæ, Deum amplissimè glorificant, & aliis simul profunt. Siquidem hoc diurnos nocturnosque labores, non alium ob finem, quàm diuinæ gloriæ propagandæ suscipiunt, vt hac ratione homines ad mala proclues, à malis arceant, supeditando iis talia argumenta legenda, quorum lectio, multorum peccatorum occasiones & materiam præscindit, & subtrahit, ac ad meliora inducit: vt experientia multorum, hac ratione ad vitam sanctè institutam traductorum comprobauit. Dum enim librorum non malorum lectio, auulsi legentium affectum à lectione & colloquutione impura, subit cœleste lumen in magis dispositam mentem ad sanctos ei mores inspirandos, & pio dolo inducit ad vitæ probitatem. Quam vt instillantur nostri Professores, multa quoque ediderunt Poëmata vario carminum genere suauiter in mentem influentia, non plura tamen quàm veteres illi Christiani Poëtæ vitæ sanctimoniæ commendati, noti omnibus ediderint, præsertim grauissimus S. Ecclesiæ Doctor S. Gregorius Nazianzenus: vti apparet in primo eius operum tomo, sed maximè in secundo. Et hanc ipsam ob causam S. Augustinus ait se scripsisse discipularum (scilicet prophetarum) libros, per corporalia cupiens ad incorporalia quibusdam quasi passibus certis vel peruenire vel duci. eosque ibi recenset. De musica sex volumina quantum attinet ad eam partem quæ rhythmus vocatur: Item de dialectica, de rhetorica, de geometria, de arithmetica, de philosophia. Et quod magis est, nihil à se iis in libris scriptum retractat. Et ait vltimos hos quinque libros se Mediolani scripsisse per id tempus, quo fuit baptisimus percepturus: sex vero de Musica post susceptum baptismum iam ex Italia regressus in Africam. Si ergo suæ conuersionis initio, eo tempore quo se ad baptismum parabat, quo solent esse homines deuotissimi & spiritu feruentissimi, horum librorum scriptio vacabat, nec eà à feruentissimæ præparationis ad baptismum suscipiendum precibus ac diuinarum rerum contemplatione impediabatur, nec has litterarias scriptiones ei temporis iudicabat minus conuenientes, sed tanquam aptas existimabat, licebit & nobis alia tempora concedere similibus laboribus Scholasticis, non exigentia tantam collectionem animi & pietatis studia, quantam exigebat tempus illancij Opusc. Tom. 2.

lud, quo se hic S. Doctor ad suscipiendum sacrum baptismum præparabat. Ob finem enim altissimum diuinæ gloriæ, vt & nos facimus, talibus se scriptioibus impendebat. Nam vt ait libro 6. de Musica initio. *Hunc officiosum laborem, non ob aliud suscipiendum putauimus, nisi vt adolescentes, vel cuiuslibet ætatis homines, quos bono ingenio donauit Deus, non præproperè, sed quibusdam gradibus à sensibus carnis atque carnalibus liberis, quibus eos non herere difficile est, duce ratione auerterentur: atque Vni Deo & Domino rerum omnium, qui humanis mentibus, nullâ naturâ interpositâ præsidet, incommutabilis veritatis amore adhererent.* Hoc modo legimus libros gentilium, hoc modo nostros libros & conuersionis exordio, libros ethnicorum legerent, vt hac etiam ratione illos abducerent magis ab erroribus ethnicorum, tanquam plantas nouellas Christi quibus talis lectio obesse poterat. Nostrotum autem librorum lectio benè in Christiana fide fundatis, aliisque lectoribus, teste quotidiana experientia, plurimum prodest, & Nostri quoque Scripturibus. Nam vt diuinitus edocta fuit S. Gertrudis: *Quandocunque aliquis scribit vel alios docet eâ intentione, vt laus Dei per hoc promoueatur, & profectus animarum, tunc omnis profectus, quem aliquis vnquam ex illa Scriptura siue doctrina, etiam per mille annorum millia consequitur, totaliter cedit in illius salutem, qui suâ intentione hoc Domino primitus prælibauit.*

Tali autem & non alia intentione scribimus, docemus, & omnia alia facimus quæ facimus: ad id exemplo S. P. N. Ignacij edocti, & Regulâ ab eo disertè, hac ipsa de re, nobis præscripta. Nam quemadmodum ipse, vt dicitur in Bulla Canonizationis eius Romæ impressa; *Omnes suas cogitationes, verba & opera in Deum tanquam in finem referebat, & ad Deum & Dei gloriam & honorem destinabat; ita, teste Ribadeneyra in eius Vita, Hoc familiare nostris optabat esse, vt Deum rebus in omnibus præsentem cererent, & mentes suas, non in oratione tantum ad cœlestia attollerent, sed vniuersas res atque actiones singulas in Deum referrent.*

Quapropter vt id nobis cordi esset, hoc ipsum præscripsit in Constitutionibus quas Societati nostræ reliquit. Omnes, inquit, re-

lib. Rec. tit. c. 6.

cap. i.

l. i. Const. Apost. c. 7.

l. 4. c. 13 in fin. diuini pict.

pag. 5. fin.

l. 5. vit. c. 1.

hoc 3. p. c. 1. §.

2. 6.

Etiam habere intentionem studeant, non solum circa vitam suam statum, verum etiam, circa res omnes particulares, & in omnibus querant Deum. Quod ipsum in Summario Constitutionum

postea facto, in Regula 17. Summarij nobis inculcatur, & quolibet mense publicam lectionem in memoriam renovatur omnibus unum in locum congregatis,

NICO.